

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi T-101/18

(avaldamine väljavõtetena)

Austria Vabariik

versus

Euroopa Komisjon

Üldkohtu (kolmas koda) 30. novembri 2022. aasta otsus

Riigiabi – Tuumaenergiatööstus – Ungari kavandatav abi kahe uue tuumareaktori arendamiseks
Paksi tuumaelektrijaamas – Otsus, millega tunnistatakse abi siseturuga kokkusobivaks
tingimusel, et täidetakse teatud kohustusi – ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c – Abi kooskõla
muude liidu õigusnormidega kui riigiabi käsitlevad õigusnormid – Lahutamatu seos –
Tuumaenergia edendamine – Euratomi asutamislepingu artikli 192 esimene lõik –
Keskkonnakaitse põhimõtted, põhimõte, et saastaja maksab, ettevaatuspõhimõte ja säästlikkuse
põhimõte – Asjaomase majandustegevuse kindlakstegemine – Turutõrge –
Konkurentsi moonutamine – Abi proportsionaalsus – Vajadus riigi sekkumise järele –
Abi elementide kindlaksmääramine – Riigihankemenetlus – Põhjendamiskohustus

1. *Riigiabi – Komisjonipoolne läbivaatamine – Abi kokkusobivus siseturuga – Hindamisõigus – Riigiabi reguleerivate sätete ning asutamislepingu muude sätete omavahelise sidususe arvestamine – Kohustus, mida tuleb täita ainult abi andmise viisi seisukohast, kui see on abi eesmärgiga lahutamatu seotud – Abi, mis seisneb kahe uue tuumareaktori nende käitamiseks tasuta kasutusse andmises – Nende reaktorite ehitustööde hankelepingu sõlmimine, mis ei kujuta endast abi eesmärgist lahutamatu abi andmise viisi (ELTL artikli 107 lõige 1 ja artikkel 108; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25)*

(vt punktid 27–39)

2. *Riigiabi – Komisjonipoolne läbivaatamine – Abi kokkusobivus siseturuga – Hindamisõigus – Riigiabi reguleerivate sätete ning asutamislepingu muude sätete omavahelise sidususe arvestamine – Komisjoni kohustus vaadata uute asjaolude puudumisel uuesti läbi varasemas rikkumismenetluses tehtud järeldused, mis käsitlevad muid aluslepingu sätteid – Puudumine (ELTL artikli 107 lõige 1 ja artikkel 108)*

(vt punktid 40–49)

3. *Riikide antud abi – Keeld – Erandid – Abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks – Hindamine ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c alusel – Kriteeriumid – Ühise huviga vastuolus*

oleva mõju puudumine kaubandustingimustele – Hindamine – Abimeetmete eeliste ja nende siseturule avaldatava negatiivse mõju kaalumine – Kohtulik kontroll – Piirid – Ilmselge hindamisviga – Puudumine
(ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c)

(vt punktid 55, 56, 98–102, 135–148, 150, 151, 153–155, 157–161 ja 167–175)

4. *Riikide antud abi – Keeld – Erandid – Abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks – Hindamine ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c alusel – Kriteeriumid – Avaliku huvi eesmärgi taotlemine – Abi sobivus, vajalikkus ja proportsionaalsus – Kohustus kohaldada abimeetmele hankemenetlust, et tagada proportsionaalsus – Puudumine*
(ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c)

(vt punktid 58–65)

5. *Riikide antud abi – Keeld – Erandid – Abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks – Hindamine ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c alusel – Kriteeriumid – Ühise huviga vastuolus oleva mõju puudumine kaubandustingimustele – Abimeetmete eeliste kaalumine nende negatiivse mõjuga siseturule – Siseturu osad*
(ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c)

(vt punktid 71–78 ja 131)

6. *Riikide antud abi – Keeld – Erandid – Abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks – Hindamine ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c alusel – Meetmed, millega taotletakse Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvat eesmärki – Liikmesriikide õigus määrata kindlaks oma energiavarustuse struktuur – Tuumaenergia valimine*
(Euratomi asutamislepingu artikli 2 punkt c ja artikkel 192; ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c ja artikli 194 lõige 2)

(vt punktid 82–86 ja 97)

7. *Riikide antud abi – Keeld – Erandid – Abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks – Abi raskustes olevate äriühingute päästmiseks – Suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta – Raskustes olev äriühing – Mõiste*
(Komisjoni teatis 2014/C 249/01, punkti 20 alapunkt a ja punkt 21)

(vt punktid 111–122)

8. *Riikide antud abi – Keeld – Erandid – Abi, mida võib pidada siseturuga kokkusobivaks – Hindamine ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c alusel – Kriteeriumid – Abi sobivus, vajalikkus ja proportsionaalsus – Komisjonipoolne hindamine – Kohustus määrata arvuliselt kindlaks abimeetmest tulenev toetusekvivalent – Puudumine*
(ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c)

Kokkuvõte

Uute tuumareaktorite ehitamine: Üldkohus jättis rahuldamata Austria esitatud hagi, milles vaidlustati Ungari investeerimisabi, mille komisjon oli heaks kiitnud

Euroopa Komisjon kiitis 6. märtsi 2017. aasta otsusega¹ (edaspidi „vaidlustatud otsus“) heaks investeerimisabi, millest Ungari teatas riigi äriühingu MVM Paks II Nuclear Power Plant Development Private Company Limited by Shares (edaspidi „äriühing Paks II“) kasuks seoses Paksi tuumaelektrijaama ehitatava kahe tuumareaktori käitamisega – tegemist on reaktoritega, mis on mõeldud järk-järgult asendada nelja selles tuumajaamas juba kasutuses olevat reaktorit.

See investeerimisabi (edaspidi „kõnealune abi“), mis sisuliselt seisneb uute tuumareaktorite tasuta äriühingu Paks II kasutusse andmises nende käitamiseks, on suures osas rahastatud 10 miljardi euro suuruse vaba tagasimaksega arvelduslaenu vormis, mida Venemaa Föderatsioon annab Ungarile vastavalt valitsustevahelisele kokkuleppele koostöö kohta tuumaenergia rahumeelse kasutamise valdkonnas. Selle kokkuleppe kohaselt anti nende kahe uue reaktori ehitamise ülesanne otse lepingut sõlmides äriühingule Nizhny Novgorod Engineering Company Atomenergoproekt (edaspidi „JSC NIAEP“).

Vaidlustatud otsuses tunnistas komisjon kõnealuse abi tingimuslikult siseturuga kokkusobivaks vastavalt ELTL artikli 107 lõike 3 punktile c. Selle sätte kohaselt võib pidada siseturuga kokkusobivaks abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega.

Austria Vabariik esitas hagi, nõudes vaidlustatud otsuse tühistamist.

Üldkohtu hinnang

Esimesena lükkas Üldkohus tagasi väite, mis käsitles vaidlustatud otsuse õigusvastasust seetõttu, et komisjon tunnistas kõnealuse abi siseturuga kokkusobivaks hoolimata asjaolust, et uute tuumareaktorite ehitustööde hankelepingu sõlmimine otse äriühinguga JSC NIAEP kujutas endast liidu hankealaste eeskirjade rikkumist.

Austria Vabariik väitis selle kohta muu hulgas, et kuivõrd uute reaktorite ehitamiseks hankelepingu sõlmimine oli abi andmise viis, mis oli kõnealusest abist lahutamatu, siis oli komisjon kohustatud analüüsima seda ka liidu hankealaste eeskirjade alusel. Austria Vabariigi hinnangul tuleneb kohtuotsusest Austria vs. komisjon² pealegi, et komisjon oleks pidanud hindama kõnealust abi liidu riigihankeõigust arvesse võttes sõltumata sellest, kas ehitustööde hankelepingu otse sõlmimine kujutas endast abi andmise viisi, mis oli sellest abist lahutamatu.

¹ Komisjoni 6. märtsi 2017. aasta otsus (EL) 2017/2112 meetme/abikava/riigiabi SA.38454 – 2015/C (ex 2015/N) kohta, mida Ungari kavatses rakendada tuumaelektrijaama Paks II kahe uue tuumareaktori ehitamise toetuseks (ELT 2017, L 317, lk 45).

² 22. septembri 2020. aasta kohtuotsus Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742).

Üldkohus lükkas esmalt tagasi Austria Vabariigi argumendid, mis põhinesid kohtuotsusel Austria vs. komisjon. Ehkki viimati nimetatust tuleneb, et abiga edendatav majandustegevus peab olema liidu õigusega kooskõlas, ei ole Austria Vabariik käesolevas asjas välja toonud ühtegi toetatavat tegevusest, st tuumaenergia tootmisest, põhjustatud liidu õiguse rikkumist. Lisaks ei tulene sellest kohtuotsusest, nagu oleks Euroopa Kohus kavatsenud laiendada selle kontrolli ulatust, mida komisjonil tuleb teha riigiabi siseturuga kokkusobivuse kontrollimisel, jättes kõrvale oma kohtupraktika, mille kohaselt tuleb eristada abi andmise viise, mis on selle eesmärgist lahutamatud, viisidest, mis seda ei ole.

Peale selle ei oleks see, kui tunnustada komisjoni kohustust võtta riigiabi siseturuga kokkusobivuse kontrolli menetluses lõplik seisukoht – vaatamata sellele, milline seos on asjaomase abi andmise viisi ja selle eesmärgi vahel – küsimuses, kas muid liidu sätteid kui riigiabi normid on rikutud või mitte, kooskõlas ühelt poolt menetluseeskirjade ja -tagatistega, mis on ette nähtud konkreetselt nende sätete kohaldamise kontrollimiseks, ning teiselt poolt haldusmenetluse ja õiguskaitsevahendite autonoomia põhimõttega.

Neid täpsustusi arvestades otsustas Üldkohus seejärel, et otsus sõlmida nende kahe uue reaktori ehitustööde hankeleping eelneb asjasse puutuvale abimeetmele endale ega kujuta endast abi andmise viisi, mis on abi eesmärgist lahutamatu. Riigihanke korraldamine ja võimalik muu ettevõtja valimine reaktorite ehitamiseks ei muudaks abi eesmärki, s.o kahe uue tuumareaktori tasuta kättesaadavaks tegemist nende käitamise eesmärgil, ega ka abi saajat, kelleks on äriühing Paks II. Lisaks, kui eeldada, et hankemenetlusel oleks olnud mõju abisummale – Austria Vabariik seda ei tõendanud –, siis ei oleks see asjaolu iseenesest avaldanud mingit mõju eelisele, mida see abi selle saaja jaoks endast kujutas, nimelt kahe uue reaktori tasuta kasutusse andmist nende käitamiseks.

Üldkohus rõhutas lõpuks, et vastupidi Austria Vabariigi väidetele oli komisjonil õigus viidata vaidlustatud otsuses hinnangule, mille ta oli andnud varasemas liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses, kus ta oli järeldanud, et kahe uue reaktori ehitamiseks otse lepingu sõlmimine äriühinguga JSC NIAEP ei rikkunud liidu riigihankealaseid õigusnorme. Nimelt välistab õiguskindluse põhimõte selle, et komisjon võiks ehitustööde hankelepingu sõlmimise riigiabi menetluses uuesti läbi vaadata, kui puudub uus teave võrreldes hetkega, mil ta otsustas rikkumismenetluse lõpetada.

Teisena lükkas Üldkohus tagasi väited, mille kohaselt eksisteeris ebaproportsionaalne konkurentsimoonus ja ebavõrdne kohtlemine, mis viib taastuenergia tootjate väljatõrjumiseni elektrienergia liberaliseeritud siseturult. Ta tuletas selle kohta meelde, et liikmesriik võib vabalt kindlaks määrata oma energiaallikate struktuuri ning et komisjon ei või nõuda, et riigi rahastus suunataks alternatiivsetesse energiaallikatesse.

Kolmandana, olles tagasi lükanud turgu valitseva seisundi tugevdamist või loomist käsitleva väite, jättis Üldkohus samuti kõrvale väite, mis puudutas riski Ungari elektrienergia hulgimüügituru likviidsusele.